

Драган Л. Милин

МОГУ ЛИ СЕ ХРИСТОВЕ РЕЧИ О НОШЕЊУ КРСТА СВОГА СХВАТИТИ И КАО ПРОРОШТВО

У синоптичким еванђељима налазе се на три места Христове речи: „Ако ко хоће да пође за мном, нека се одрече себе самога и узме крст свој и иде за мном” (Мт. 16, 24; Мк. 8, 34; Лк. 9, 23). У одречној форми се налази на још два места иста мисао: „И који не узима крста свога и не иде за мном, није мене достојан” (Мт. 10, 38; Лк. 14, 27).*

Смисао ових речи је јасан. Угледање на Христа, живот по Његовим заповестима, захтева жртву и свакодневно савлађивање многих тешкоћа и искушења. Крст о коме Христос говори, у преносном смислу представља све сметње и муке које сналазе Његове следбенике. Та паралела је сваком хришћанину готово опипљива, јер тешкоће осећа, а пред очима увек има слику Христовог ношења крста на Голготу. Као што је Христос подносио муке, тако и хришћани морају стрпљиво да подносе све што их у животу снађе. Због своје сликовитости, та се мисао често употребљава у црквеном проповедништву.

Међутим, наведене Христове речи се могу посматрати и као егзегетски проблем. У моменту када је Христос изговарао те речи, народ, па чак ни апостоли, нису знали да ће Христос носити крст и доживети крсну смрт. Да ли су они знали шта значи „носити крст”? После Христовог страдања, свако ко је читао наведени еванђелски цитат, лако је разумевао смисао, јер је имао и опис Христовог пута на Голготу. Касније, ликовна уметност је још упечатљивије приказивала тај догађај.

Ако народ и апостоли који су чули Христове речи о ношењу крста, нису разумели шта им се говори, јер никад нису видели да осуђеник носи крст, онда би Христове речи апсолутно биле предсказање Његових мука и смрти. Уколико је у то време у Палестини била пракса да осуђеник сам носи крст на коме ће бити разапет, онда су народ и апостоли могли Христове речи о ношењу крста да схвате само као

* Цитирано по преводу Др Емилијана М. Чарнића, Еванђеље по Матеју, Београд, 1965.

једно поређење. Они су могли да мисле, да као што осуђеници (не Христос) са мукама носе крст, тако и они морају да подносе тешкоће, ако желе да иду за својим Учитељем.

Укратко ће бити изложена појава казне разаципања на крст у значајнијим земљама старог века, са посебним освртом на појаву те казне у Палестини.

У стручној литератури је владало мишљење, да је Александар Јанај 88. год. пре Христа, први увео крсну казну у Јудеји. Међутим, има доста сведочанстава, да је много деценија, чак векова раније, било примењивано разаципање. Та смртна казна је персијски проналасак. Дарије Велики је своје противнике разаципо. У јануару 519. пре Христа је у Вавилону разаципо 3000 побуњеника (Herodot 3,159 ἀνεβκόλολοι 3,125 ἀνεσταύρωσε).¹ Артаксеркс I је 454. пре Хр. разаципо побуњеника Инароса, сатрапа Либије. „Он је био откривен, ухапшен и разаципо”, гласи кратак Тукидидов извештај (1, 110, 3).² Постоји мишљење да се у књизи о Јестири зна за овај персијски варваризам (Јест 2, 23; 5, 14; 6, 4; 7, 9; 8, 7; 9, 13—25). Такође у књизи Јездриној (6, 11) се помиње едикт који је издао Дарије I за Палестину, 519. пре Христа. Аутор наводи аргументе који би доказивали да се на ова два места из Светог писма, мисли на казну разаципања на крст.³ У Бехистунском натпису из 510. пре Хр. стоји уобичајена формула: „Великаше који су били са њим сам разаципо”.⁴ У класичној Грчкој није постојала казна разаципања на крст. Интересантно је да Платон ту могућност допушта (Реп. 2, 5,361 E)⁵ Александар Велики, дијадоси и Антиох IV Епифан су примењивали ту казну. За време сиријског краља Деметриоса I Сотера је јудејски првосвештеник Алкимос, 162. пре Христа осудио 60 људи у једном дану, од којих је већина била разаципо на крст. Према рабинском предању, то је прво разаципање у Палестини од стране јудејске власти. О истом догађају, вероватно говори део текста који је пронађен у пустињи, а објављен 1956. Аутор тог текста говори о разаципању као нечем нечуеном и новом. Алкимос би заиста могао бити први Јеверејин који је ту праксу увео у Палестину.⁶ У рано акавејско доба било је разаципање доста примењивано. Александар Јанај је 88. г. пре Хр. извршио масовно разаципање (Jos Ant. 13, 14, 2, 380; Bell 1, 4, 6, 97).⁷ Фарисејски вођа Симон бен Шетах је 12 година касније разаципо 80 врачара у једном дану. Римљани су казну разаципања примили од Пана. После Спартаковог устанка, М. А. Крас је 71. г. пре Христа разаципо 6000 робова (Arrian Bell Civ 1, 120; Orosius 5,23).⁸ После освајања Сирије од стране Римљана 63. г. пре Христа, било је доста разаципања у Јудеји. Квинтилије Вар

¹ Ethelbert Stauffer, Jerusalem und Rom im Zeitalter Jesu Christi, Bern, 1957, S. 123, 160.

² Op. cit. S. 123.

³ Op. cit. S. 123, 161.

⁴ Op. cit. S. 123.

⁵ Op. cit. S. 124.

⁶ Op. cit. S. 124—125.

⁷ Op. cit. S. 125.

⁸ Op. cit. S. 126.

је 4. г. пре Христа око две хиљаде устаника разапео око Јерусалима (Ass Mos 6, 9; Ios Bell 2, 5, 2, 75; Ant 17, 10, 10, 295).⁹ После Христове смрти је било доста казни разапиања на крст у Јудеји у I и II веку. Цицерон казну разапиања назива најгрознијом и најстрашнијом смртном казном (In verrem II, 5, 64, 165), Тацит говори о њој као смртној казни за робове (Hist 4, 11 упор. 2, 72), а Јосиф Флавије је назива најжалоснијом од свих врста смрти (Bell 7, 6, 4, § 203).¹⁰

На питање да ли су осуђеници морали сами да носе крст на коме ће бити разапети, дају нам одговор неколико поузданих сведочанстава. „Осуђеници су морали свој крст тј. попречно дрво = patibulum сами да носе: Plutarch de ser. num. vind. II. 554 a τῶν κολαζομένων ἕκαστος κακοῦργων ἐκφέρει τὸν αὐτοῦ σταυρόν, Artemidor oneir. II 56 ὁ μέλλων αὐτῷ προσηλόσθαι πρότερον αὐτεὸν βαστάζει”.¹¹ Такође нам је остао и податак из тумачења јеврејских (мидраша). „Израз σταυρόν λαμβανεῖν се објашњава обичајем, да је осуђеник морао да носи сам свој крст на губилиште. Gn R 56 (36'): „И узевши Аврам дрва за жртву направи Исаку сину својему” Пост 22, 6. Као онај који крст сὺν на рамену носи. — Слично P^siq R 31 (143^b)”¹²

Народ и апостоли су свакако имали представу о ношењу крста било да су гледали разапиање, било да су слушали о томе. Значи ли то да су они сасвим добро могли да схвате Христове речи о ношењу крста и да оне немају пророчки карактер? Пре би се могло рећи да су они те речи схватили делимично тачно и не сасвим потпуно. Напоменуто је већ, да су присутни могли да прихвате Христове речи, мислећи притом на кривце који су били осуђени на разапиање. Иако је та казна крајње нечовечна, ипак су ти осуђеници имали кривице, које су могле бити заиста врло велике. Христос није мислио на стрпљиво подношење страдања кад смо криви, већ кад страдамо без кривице, онако као што је и Он страдао.

Уосталом, за пророчки карактер Христових речи није битно да ли су их присутни разумели и на шта су они притом мислили, већ шта је Христос имао у виду. А Он је бесумње знао каква ће мучења доживети и каквом ће смрћу умрети (Јн. 3, 14; 8, 28; 12, 32).¹³ Значи, Христове речи о ношењу крста свога, не представљају само успелу и увек актуелну паралелу свим каснијим следбеницима, већ се могу сматрати још једним наговештајем Његовог страдања и крсне смрти.

⁹ Op. cit. S. 126, 162.

¹⁰ Josef Blinzler, Der Prozess Jesu, Regensburg, 1960., S. 263.

¹¹ Das Markusevangelium von Erich Klostermann, Tübingen, 1936., S. 163.

¹² Kommentar zum Neuen Testament von Hermann L. Strack und Paul Billerbeck (Das Evangelium nach Matthäus), München, MCMLXIX, S. 587.

¹³ W. Carswant, Dictionnaire encyclopedique de la Bible, Publié sous la Direction de Alexandre Westphal, Valence — sur — Rhone, 1956, I t. p. 258.